

WALDAPFER ÉSZTER: SZABADSÁGHARC KORABELI LEVELEK KOLERA ÜGYBEN

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

Tomasek Pál – Fabriczy Sámuelhez¹

(...) A középtanodai osztályokba, néhány a legközelebb fekvő helyekről valókat kivéve, csupán csak helybeli tanulóink gyűltek össze; a távolabb vidékről részint a zavaros idők részint a terjeszkedő cholera² miatt alig érkezett valaki. Innét gondolhatni, hogy tanulóink száma az idén sokkal csekélyebb a szokottnál.

- - - - -

Tolnay Antal – Szalay Imréhez³

Cenk Julius 9-én 1849.

Tekintetes Főorvos Úr,
Különösen Tisztelt Uram!

Örömmel tudatom Tekintetes Úrral, hogy a járvány epekór dühéből már nagyon sokat veszített, s ha némelyeknél jelentkezik is, sokkal szelídebb alakban mutatja magát, kámforos borlék és teák által igen könnyen gyógyítható, azért bátorodom könyörögni, ha kámforos spirituszt – chamomillát, – meliste? – és bodzateát méltóztatnék még küldeni. Ugyan ez alkalommal Tekintetes Úrnak kegyeibe ajánlom Balaskó Istvánnét, kit 10-dik júniusban 1 ft. 5 xr-ral tetszett betegek mellé felfogadni, igen ügyesen, teljes készséggel s szorgalommal ápolta a betegeket, valóban megérdemli hogy minél előbb jutalmát elvegye. Nagyra becsült szíves úri hajlamaiba ajánlott vagyok

Tekintetes Úrnak
Alázatos szolgálója
Tolnai Antal mk
Plébános

¹ Forrás: Waldapfer Eszter. A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 2. köt. Bp., 1952. Közoktatási Kiadóvállalat. p. 315.

² A kolerajárvány, Európában 1830-ban jelent meg először, nálunk 1831-ben dühöngött, azóta kisebb mértékben ismételt jelentkezett. 1848 őszén ütötte fel ismét a fejét, nagyobb méreteket azonban csak 1849-ben öltött. Bár, ismerve a járvány természetét, már jobban tudtak ellene védekezni, mint 18 évvel korábban, mégis igen nagy számban szedte ekkor is áldozatait. (Kb. 1848. nov.)

³ A levél eredetije: Soproni Állami Levéltár – Megyehatósági iratok 1356/1849.

Forrás: Waldapfer Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. p. 182.

- - - - -

Bunyovszkyné, Szilágyi Lilla – Férjéhez, Bunyovszky Gyulához⁴

Juli 25^{ik} reggeli 5 órakor 1849.

(...) A kolera itt nagyon dühöng, egy kis házba 11-en haltak meg.

- - - - -

Bunyovszkyné, Szilágyi Lilla levele férjéhez, Bunyovszky Gyulához⁵

Szerelmem Gyulám!

Im itt küldöm a koleraszereket: cseppek, por, és szalep gyökér.
Használni kell.

Amint a rágás kezdődik, 10 cseppet kell cukorra tölteni és bevenni; ha el nem múlik, ½ óránként mindig ugyanannyit. Első hasmenéskor egy port, második hasmenéskor ismét egy port, második hasmenés után 2 vagy 1 ½ óra múlva ismét egyet, ha az első porra elmúlik, többet nem kell bevenni, ha pedig el nem múlik, folytonosan kell szedni, mint feljebb íram.

A hasra melegített árpát kell folytonosan rakni, ha szomjazik, egy meszelynyi vízbe egy csipet szalepet kell ½ óráig főzni, de nem sűrűen 10 csepp ecetet kell bele tölteni vagy többet is, csak hogy gyenge savanyú legyen és azt lassankint meginni, folytonosan izzadni kell. A kolera nap után két napig nem szabad tiszta vizet inni, a port egy kávéskanál vízbe kell bevenni, ez az egész. Meglehet nem a legjobban írtam le, de azért elmehetsz rajta. Ez a szer megment legalább 30 embert a haláltól, köztök engem, atyám és Lendvayt. (...)

Juli 25dik 1849.

- - - - -

Raffay János Nepomuk – Hindy Jánoshoz⁶

(...) E levelem átadónéja kolera nyavalyában sínylődők számára hoz Budáról cseppeket, egy palackocská 36. kr. pengő. E cseppekből 30, ha nagyobb mértékben, 15, ha kisebb mértékben van a kolera valakin, Graue Münzen⁷ herbatéba beteszi, és melegen megissza, azonnal veszedelmesen kívül van az ember. Kérlek vegyél a családotd számára, és ha lehet, a Bicskére is küldjél.

Kalocsán Aug. 3-kán 1849.

Raffay János Nepomuk
koroda igazgató

- - - - -

⁴ A levél eredetije: OSzK Kézirattár. – Levelestár.

Forrás: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. p. 230.

⁵ A levél eredetije: OSzK Kézirattár. – Levelestár.

Forrás: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. p. 233.

⁶ Forrás: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. p. 281.

⁷ Fodormenta tea.

Laborfalvy Róza levele Hurayné, Benke Jucihoz⁸

Pest Szeptember 5-kén 1849.

(...) Hallom a kolera nálatok nagyban dühöng, vigyázz magadra! Tartsatok a háznál valami cseppeket és kékfű teát, az nagyon szükséges. Isten veled! Vigyázz magadra! Csókóllak 10 000-szer,⁹

Barátnéd
L. Irma¹⁰

⁸ Jókai Mór álneve a bujdosásban. Feleségének, Laborfalvy Rózának tényleges neve volt Benke Judit. Az autográf levelek kézírása kétségbevonhatatlanul bizonyítja Jókai szerzőségét.

⁹ A levél eredetije: OSzK Kézirattár. – Levelestár.

Forrás: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. p. 364.

¹⁰ A levelet a kézírás alapján kétségbevonhatatlanul Laborfalvy Róza írta.